

MÉRI EDINA*

40 éves a pápai Kékfestő Múzeum

A pápai Kékfestő Múzeumnak otthont adó Kluge-kékfestőműhely, mely az országban másodikként lett ipari műemlék, 2002-ben ünnepelte a múzeum megnyitásának 40. évfordulóját. A szászországi Sorauból érkezett Kluge család tagja, **Kluge Károly** 1783-ban alapított műhelyt Sárvaron, majd két évvel később Pápára költözött, ahol a kékfestésnek már hagyományai voltak. A kis műhely, melyben feltehetően a Kluge család előtt is kékfestő dolgozott, a Tapolca partjára települt, mely biztosította a mesterséghez nélkülözhetetlen vizet. A korabeli külső épületről egyetlen ábrázolás maradt fenn, a Vasárnapi Újság egyik cikkében. A műhely fejlődésével az épületet lebontották, kétszintes házat emeltek a helyére a 19. század utolsó negyedében. Megmaradt a régi épületrész pincéjében a mángorló helyiség és az istálló. A műhely terjeszkedésével kétemeletes épület csatlakozott az első udvari részhez, szárítópaddal, téli szántóval, küpa-szobával és „fekete” konyhával. A fejlődés harmadik fő stációja a gépesítést jelentette. A gőzgép üzembe helyezésével a Tapolca patakon túl már gyári szintű termelési kapacitással rendelkezett a műhely. Az 1910-es években érte el a termelés a csúcspontját, majd a két világháború és az azt követő nyersanyaghiány vetett véget a gazdaságos termelésnek, és 1958-ban bezárt az üzem.

A Magyar Textiltechnika 1959-es számában a pápai Kluge-féle kékfestő üzemről a következőt írják: *„Elengedhetetlen lenne egy olyan múzeum létrehozatala, amely hivatva lenne bemutatni a textilipar fejlődését a primitív kézi nyomástól napjainkig, a fejlett nyomótechnikáig. A Kluge-féle Kékfestő üzem átalakítható lenne olyan múzeummá, melynek Európában alig akadna párja.”* **Domonkos Ottó** 1958-ban jelentésében a következőket hangsúlyozza: *„A pápai Kluge-féle kékfestő üzemet múzeummá kell alakítani.”*

„A szükséges helyreállítási munkákhoz hitelkeretet kell biztosítani.”

„A helyi tanácsnál az üzem rendezéséhez kedvező hangulatot kell kialakítani.”

„A rendezett és múzeummá alakított üzemet a látogatók számára hozzáférhetővé kell tenni.”

Az 1954-ben műemléki védettség alá helyezett üzem 1962. augusztus 2-án nyitotta meg kapuit a látogatók előtt mint az ország első Textilmúzeuma. A múzeummá alakulás útján jelentős erkölcsi és anyagi támogatást kapott a gondolat a Művelődésügyi Minisztérium Műszaki Emléket Nyilvántartó és Gyűjtő Csoportja, a Textilipari Műszaki és Tudományos Egyesület, az egykori Pamutipari Igazgatóság, a magyar textilminta tervezők, különösen **Várnai György** és a Textilipari Kutató Intézet részéről.

* Kékfestő Múzeum, 8500 Pápa

A számos támogató közül a Könnyűipari Minisztérium a Textilipari Kutató Intézetet bízta meg a múzeummá szervezés feladatával. Pápa város tanácsa anyagi támogatással, a Pápai Textilművek munkaerővel segítette a vállalkozást.

A kezdetben csak a műhelyből álló kiállító rész folyamatosan bővült. 1983-ban adták át a felújított mosóhidat, majd a „kisgyár” épületét, melyben a kékfestés gépesítését követhetjük nyomon. Ez képezte az első állandó kiállítás anyagát, „*A pápai Kluge kékfestőműhely 200 éves története és technikai részének bemutatása*” címmel.

Az 1970-es évek végéig még látogatható volt a pince, a lójárgányos mángorló szerkezet is, melyet leromlott állapota miatt azután elzártak a látogatók előtt. Az épület állaga romlott, folyamatosan felújításra szorult, a legnagyobb átalakítási munkálatok az 1980-as években zajlottak, melyek eredményeként 1983-ban a műhely 200. évfordulójára nyílt meg újból a múzeum külsejében megújulva és jelenleg is látható állandó kiállítással. A múzeum küldetését úgy fogalmazta meg, hogy azon túl, hogy emléket állít a mesterségnek, összefogja a magyarországi működő műhelyeket, a magyarországi kékfestés anyagának gyűjtését és megőrzését vállalja fel, melyhez a 4 évente megrendezésre kerülő kékfestő mesterek találkozója című esemény társult. Ma már 9 tárlóban tekinthetjük meg a magyarországi kékfestők munkáit, a „Magyarországi kékfestő mesterek és műhelyek” című állandó kiállítás keretében.

A kékfestés, a kékfestő anyag megújulása nagyban köszönhető **Bódy Irén** akadémikus iparművész életművének. Művészi alkotásaival nemcsak megőrizte a hagyományos technológiát, mintakincset, hanem megújulási lehetőséget is mutatott egyben a mesterségnek. Állandó kiállítása 1991-ben nyílt meg s ez 2000-ben kékfestő mintákkal készült selymekkel bővült.

A Textilipari Kutató Intézet után a múzeum fenntartója, jogutódja az Innovatext Rt. lett, 1998-tól pedig a Textilmúzeum Alapítvány tölti be ezt a feladatot. A Kékfestő Múzeum 2002-ben ünnepelte fennállásának 40. évfordulóját. Ezzel adózni akart annak az összefogásnak, melynek segítségével fennmaradhatott ez a páratlan ipari műemlékegyüttes.

A Kékfestő Múzeum a Kluge család hagyatékát folyamatosan bővítette, így országos gyűjtőkörének megfelelően a magyarországi kékfestés teljes anyagát gyűjti. A gyűjteményi anyag folyamatos gyarapodását részben a kékfestő mestereknek, részben a tudatos kutató- és gyűjtőmunkának köszönhetette. A múzeum gyűjteményi anyaga 5058 tételt számlál, melynek törzsét a közel 2000 tételt számláló kézi és a gépi (perrotine) mintafák alkotják. A textilanyag, a Kluge család idejéből származó kékfestő termékekből, a magyarországi műhelyek mintakincsét reprezentáló méteráru darabokból, termékekből, továbbá viseletekből és mintakönyvekből áll. 12, részben működő, részben már megszűnt műhelyből rendelkezik a múzeum textilekkel. Külön értékes a filmarchívum, mely a **dr. Domonkos Ottó** néprajzkutató által az 1960-as években készített filmeket is tartalmazza.

A múzeum 680 m² kiállítótérrel rendelkezik, a teljes terület a kertet leszámítva 1004 m². A kiállítótér tovább bővíthető a lójárgányos mángorló pince és istálló felújításával. A múzeumkert lehetőséget nyújt szabadidős programok, kézműves foglalkozások rendezésére. A múzeum közművelődési tevékenysége egyrészt kékfestő bemutatók, másrészt ismeretterjesztő előadások, filmvetítések formájában nyilvánul meg.

Az intézmény a 2002. évben részt vett a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma által meghirdetett „*Múzeumok látogatóbarát környezetének kialakítása, marketing tevékenysége elemekkel történő fejlesztésének támogatása 2002.*” című pályázaton és jelentős támogatásban részesült. A pályázati támogatást a múzeum olyan „csomag” megvalósítására használta fel, melynek alapvető célja a múzeumi közönség minél sokoldalúbb kiszolgálása, a múzeum nyújtotta szolgáltatások színvonalának emelése. Ennek keretén belül készült el a 2002–2006-ra szóló marketing terv, mely a múzeumról felhalmozott eddigi ismereteinket, az intézmény pozícionálását, a marketing eszközöket és a rövid- és hosszú távú terveket tartalmazza. Ezek közül kiemelendő az úgynevezett swot-analízis, mely a legtömörebben fogalmazza meg az erősségeket, gyengeségeket, lehetőségeket és veszélyeket. A pápai Kékfestő Múzeum e programcsomag segítségével többfokozatú minőségi fejlődésen ment keresztül, melynek következtében jelentős részt foglal el a turisztikai piac kínálatában. Jelentős lendületet adott a szakmai és infrastrukturális fejlődéshez és ahhoz, hogy ez a

40 éves múlttal rendelkező intézmény múzeumi feladatait még magasabb szinten lássa el, az adottságaiból fakadó lehetőségeket kiaknázza és európai mércéknek is megfelelő látogatóbarát múzeummá váljon.

RÉSZLET A KÉKFESTŐ MÚZEUM MARKETING TERVÉBŐL (2002–2006)

Swot-analízis

Erősségek:

Makrokörnyezet, Pápa és kistérsége

Kedvező megközelíthetősége (főútvonal).

Pápa városának sokféle érdeklődést kielégítő turisztikai adottságai.

Kedvező adottságok a kikapcsolódáshoz (tisztta levegő, csendes, nyugodt környezet).

Számos rendezvény és program.

Több nagyváros közelsége (1-2 napra ide is ellátogatnak, ha már ott járnak).

A közbiztonság helyzete viszonylag jó.

Természetföldrajzi adottságok (Bakony, Somló-hegy, Balaton).

Pápa iskolaváros jellege, nagy a beiskolázási vonzáskörzet.

Vallási központ (Református Kollégium, Teológia és Jogi Kar).

A város kiterjedt testvérvárosi kapcsolatokkal rendelkezik.

Mikrokörnyezet, Kékfestő Múzeum

Gyűjtemény: A gyűjteményi anyag gazdagsága, egyedülállósága, országos gyűjtőkör.

Adottságok: Épületegyüttes kerttel, a város központjában található.

Személyi állomány: Csapatmunka, a munkatársak kitűnő helyismerete, kapcsolatai.

Vezetés: Nyitott, rugalmas, szakképzett.

Költségvetés: Pályázati lehetőségek.

Gyengeségek:

Makrokörnyezet, Pápa és kistérsége

Egynapos város.

Források hiánya a turizmushoz.

Az utazással foglalkozó társaságok és a helyi kulturális intézmények együttműködésének hiánya.

Elmaradott színvonalú vasúti és autóbusz közlekedés.

A statisztikai rendszer hiányosságai.

A város relatív ismeretlensége, imázs-hiánya.

A Balaton közelsége konkurenciát jelent.

Szálláshelyek hiánya.

Mikrokörnyezet, Kékfestő Múzeum

Gyűjtemény: A raktározási lehetőségek szűkösek, a kiállítás elavult, a múzeumra vonatkozó dokumentumok máshol vannak elhelyezve.

Adottságok: Az épület állaga, az infrastruktúra fejletlensége.

Személyi állomány: Szakalkalmazottak hiánya, kevés kiszolgáló személyzet, kiállításvezetők hiánya.

Vezetés: Kevés helyi kapcsolat.

Kapcsolatok: Önkormányzat, gazdasági szféra.

Költségvetés: Évente meg kell pályázni.

Szolgáltatás: Szezonalitás, kevés tudományos munka.

Lehetőségek:**Makrokörnyezet, Pápa és kistérsége**

Célirányos turisztikai termékfejlesztési politika.
 Kulturális utak szervezése.
 Gyógyturisztikai befektetések.
 Konferenciakapacitás bővülése.
 A Pápara látogató turisták számának növekedése.
 Pápa iskolaváros jellege erősödik.

Mikrokörnyezet, Képfestő Múzeum

Gyűjtemény: Gyűjteménygyarapítás, korszerű nyilvántartás, megfelelő raktározás, műtárgyvédelem, restaurálás.

Adottságok: Az épületegyüttes felújítása, a kert kihasználása (parkosítás, foglalkozásra alkalmas hely kialakítása). A teljes épületegyüttes a múzeumhoz visszakerül (első lakórész).

Személyi állomány: A személyi állomány bővülése.

Vezetés: Helyi és országos kapcsolatok bővítése.

Kapcsolatok: Nemzetközi kapcsolatok bővítése, szakmai kapcsolatok bővülése, erősödése, lehetséges szponzorok felkutatása, megnyerése, a várossal szorosabbá válhat a kapcsolat, a többi kulturális intézménnyel és az oktatási intézményekkel szorosabbá válhat a kapcsolat.

Költségvetés: Állandó költségvetés. Pályázati lehetőségek kihasználása.

Szolgáltatás: A szolgáltatás színvonalának emelése.

Veszélyek:**Makrokörnyezet, Pápa és kistérsége**

A környező városok, térségek turisztikai kínálatának erősödése.

A fejlesztési források kiapadása.

A marketing feladatok elhanyagolása.

„Ismeretlenség” fennmaradása.

Mikrokörnyezet, Képfestő Múzeum

Gyűjtemény: Nem jut a múzeum raktárhelyiséghez, zsúfoltság alakulhat ki, restaurálás nem történik meg a legfontosabb műtárgyaknál (állaguk leromlik).

Adottságok: Az épület állaga romlik.

Személyi állomány: A megnövekedett feladatok mellett nem bővül.

Vezetés: Egyszemélyes vezetés – szétforgácsolódás.

Kapcsolatok: A kapcsolatok elhanyagolása, elszigetelődés.

Költségvetés: A pályázaton elnyert összeg nem fedezi a működési költségeket.

Szolgáltatás: A kiállítás állagának romlása.